

Riigikogu väliskomisjoni istungi protokoll nr 195

Tallinn, Toompea

Teisipäev, 12. mai 2026

Algus 14.00, lõpp 16.20

Juhataja: Marko Mihkelson (esimees)

Protokollija: Kristiina Reinfeldt (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Henn Põlluaas, Juku-Kalle Raid, Luisa Värk

Komisjoni ametnikud: Birgit Keerd-Leppik (nõunik-sekretariaadijuhataja), Ivar Mölder (nõunik)

Puudusid: Mart Helme, Ester Karuse, Eerik-Niiles Kross ja Urmas Reinsalu

Kutsutud: Eesti suursaadik Hiina Rahvavabariigis Hannes Hanso, Välisministeeriumi Aasia, Vaikse ookeani piirkonna, Lähis-Ida ja Aafrika osakonna 1. büroo (Aasia ja Vaikse ookeani piirkonna büroo) direktor Mati Murd ja lauaülem Rahel Maloverjan ning Rahvusvahelise Kaitseuringute Keskuse nooremteadur Toomas Hanso (1. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Eesti huvide kaitse muutuvast maailmakorras: Hiina ja Ida-Aasia julgeolekuruum
2. Info ja muud küsimused

1. Eesti huvide kaitse muutuvast maailmakorras: Hiina ja Ida-Aasia julgeolekuruum

Marko Mihkelson sõnas, et käesolev arutelu keskendub Hiina ja Ida-Aasia julgeolekuruumile, sealsetele arengutele ja nende mõjule Eesti julgeolekule ning Eesti võimalikele valikutele.

Hannes Hanso andis ülevaate Hiina ja Ida-Aasia julgeolekuolukorrast ning tõi esile, et piirkonna arenguid mõjutab lähiajal oluliselt Ameerika Ühendriikide presidendi Donald Trumpi visiit Pekingisse. Tema sõnul on Hiina hoidnud mitmetes olulistes küsimustes, sealhulgas Euroopa Liidu suunal, oma positsioone teadlikult ootel kuni selle kohtumise tulemuseni. H. Hanso märkis, et Hiina ja Euroopa Liidu suhted on madalseisus ning Hiina eelistab suhelda üksikute liikmesriikidega kahepoolset, mitte Euroopa Liidu institutsioonidega. Samuti käsitles ta Hiina ja Jaapani suhete järsku halvenemist seoses Jaapani väljaütlemistega Taiwani küsimuses ning tõi esile, et diplomaatilised kontaktid kahe riigi vahel on seejärel märgatavalt vähenenud. Ühe olulise arenguna nimetas ta ka Hiina ja Põhja-Korea suhete uuesti soojenemist, mis väljendub muu hulgas transpordiühenduste taastamises ja tihenevas poliitilises suhtluses, ning juhtis tähelepanu Hiina tegevusele Põhja-Korea vastaste sanktsioonide järelevalvet teostavate lääneriikide laevade suhtes. Lisaks kirjeldas Hanso Hiina mõju kasvu Lõuna-Hiina merel, sealhulgas tehisaarte rajamist, survet Vietnamile ja Filipiinidele ning püüdu kehtestada kontroll vaidlusaluste merealade üle. Ta

rõhutas, et piirkonna julgeolek ja navigatsioonivabaduse tagamine on olulised ka rahvusvahelise kaubanduse toimimise seisukohalt. H. Hanso käsitles ka Hiina ja Venemaa suhteid ning märkis, et Hiina senine hoiak Venemaa agressiooni suhtes Ukraina vastu ei anna alust eeldada sisulist muutust. Tema hinnangul peab Hiina suhteid Venemaaga strateegiliselt oluliseks ega ole valmis neid ohverdama, samal ajal kui Ameerika Ühendriikide ja Hiina vastasseis kujundab üha enam globaalset julgeolekukeskkonda.

Marko Mihkelson palus selgitada, miks peetakse Donald Trumpi ja Hiina juhtkonna kohtumist oluliseks ning milliseid võimalikke arenguid või tulemusi võivad sellelt kohtumiselt oodata nii hiinlased kui ka ameeriklased.

Hannes Hanso selgitas, et kohtumine on oluline eeskätt selle võimaliku mõju tõttu maailmamajandusele ja rahvusvahelisele julgeolekule, kuna tegemist on kahe maailma suurima majanduse vaheliste suhetega. Ta märkis, et Hiina üks peamisi huve on saada Ameerika Ühendriikidelt Taiwani küsimuses sõnum, mida saaks tõlgendada vastuseisuna Taiwani iseseisvusele. Samuti tõi ta esile kaubandussuhted, haruldaste muldmetallide küsimuse, kõrgtehnoloogia valdkonna vastastikuse usaldamatuse ning Iraani teema võimalike arutelupunktidenä. H. Hanso sõnul on Hiina jaoks oluline, kuidas kujuneb kohtumise järel edasine suhtlus, kuna sellest võivad sõltuda ka järgmised sammud suhetes Euroopa Liiduga.

Mati Murd märkis, et Hiina tegevus Ida-Aasias ja Lõuna-Hiina merel on osa laiemast nägemusest uuest maailmakorrast, milles Hiina peab võrdväärseks vastaseks eeskätt Ameerika Ühendriike. Ta tõdes, et Trumpi ja Hiina juhtkonna kohtumise tulemusi on keeruline ette näha, kuid selle võimalik mõju võib olla ulatuslik. M. Murd rõhutas, et Ida-Aasias tekkiv kriis mõjutaks Eestit tõenäoliselt rohkem, kui seni on teadvustatud, eeskätt kaudsete majandusmõjude kaudu, mis avalduksid Eesti peamiste kaubanduspartnerite ja globaalsete finantsturgude vahendusel. Ta selgitas, et välisministeerium on tellinud Rahvusvahelise Kaitseuuringute Keskuselt raporti Taiwani kriisistsenaariumide julgeolekumõjude kohta ning Tartu Ülikooli Aasia Keskuselt raporti nende majandusmõjude kohta. Samuti märkis ta, et Hiina peamine huvi Eesti suunal on seotud Taiwaniga ning sooviga, et Eesti hoiduks Taiwaniga suhtlemisest ja selle toetamisest.

Marko Mihkelson palus selgitada, kuidas paigutub Eesti Hiina vaates Euroopa Liidu, NATO ja Taiwani küsimuse laiemasse konteksti ning kuidas hindab Hiina praegu Eesti ja Hiina kahepoolsete suhete seis.

Hannes Hanso sõnul jälgitakse tähelepanelikult Eesti seisukohti ja avalikke väljaütlemisi Hiina jaoks tundlikes teemades ning tõlgendatakse Eesti samme sageli laiemas Euroopa Liidu, NATO ja Ameerika Ühendriikide kontekstis. H. Hanso märkis, et Hiina ei pea mitmeid Eesti ja teiste Euroopa riikide otsuseid täielikult iseseisvaks, vaid näeb nende taga sageli Ameerika Ühendriikide mõju. Samas tõdes ta, et Hiina peab vajalikuks säilitada Eestiga kahepoolset suhtlust ja dialoogi, sealhulgas kõrgel tasemel kohtumiste vormis. Euroopa Liidu ja Hiina suhete kohta märkis ta, et need on tõsiselt halvenenud ning poliitiline suhtlus on muutunud väga piiratud ja pingeliseks.

Marko Mihkelson märkis, et Euroopa Liidu ja Hiina suhete halvenemise põhjused vajavad täiendavat selgitamist. Ta osutas vastuolule ühelt poolt pingeliste suhete ja teiselt poolt Hiina jätkuva aktiivse suhtluse vahel mõne Euroopa riigiga. Samuti tõdes ta, et Hiina ei ole Euroopa jaoks Venemaa vastases sõjas partner, vaid lähtub oma huvist kujundada maailmakorda endale sobival viisil ning toetab selles kontekstis Venemaa tegevusele soodsat strateegilist keskkonda.

Hannes Hanso selgitas, et Euroopa Liidu ja Hiina suhete pingestumist mõjutab ühelt poolt Hiina suur majanduslik kaal mitme liikmesriigi jaoks ning teiselt poolt asjaolu, et mitmed Hiina jaoks ebasoodsad kaubandus-, tööstus- ja julgeolekupoliitilised otsused kujundatakse

Euroopa Liidu tasandil. Tema sõnul eelistavad liikmesriigid sageli hoida kahepoolsetes suhetes fookust praktilisel koostööl ning jätta keerulisemad küsimused Euroopa Liidu institutsioonide lahendamisele, mistõttu tajub Hiina Brüsselit eraldi ja kriitilisema osapoolena. H. Hanso märkis, et see piirab omakorda paljude liikmesriikide valmisolekut võtta Hiina suhtes poliitiliselt jõulisemaid seisukohti.

Marko Mihkelson küsis, milline on praegune seis seoses Taiwani esinduse võimaliku avamisega Eestis.

Mati Murd selgitas, et Taiwani esinduse avamise küsimuses ei ole praegu sisulist edasiminekut toimunud.

Marko Mihkelson tõstatas ka küsimuse, kas Eestil on olemas poliitiline tahe jõuda Taiwaniga lahenduseni, mis võimaldaks esinduse avamist Eestis märkides, et õiguslikud ja praktilised takistused on põhimõtteliselt lahendatavad poliitilise otsuse olemasolul.

Mati Murd rõhutas, et ilma Taiwani poole ametliku taotluseta esinduse registreerimiseks ei ole võimalik menetlusega edasi liikuda.

Marko Mihkelson küsis seejärel, kas Taiwan on pärast Leedut avanud uusi esindusi ka teistes riikides.

Mati Murd selgitas, et teadaolevalt ei ole Taiwan pärast Leedut avanud uusi esindusi uutes riikides, küll aga on avatud olemasolevate esinduste harukontoreid. Ta lisas, et need tegutsevad Taipei nime all.

Henn Põlluaas küsis, kuidas hinnata Ameerika Ühendriikide ja Hiina suhete edasist arengut ning millist tulemust võiks oodata nende juhtide kohtumiselt, sealhulgas kas suhted liiguvad suurema vastasseisu, pragmaatilise läbikäimise või mõne koostöövormi suunas.

Hannes Hanso selgitas, et pärast riigipeade varasemat kohtumist on mitmel tasandil taastunud praktiline suhtlus ja töökanalid. H. Hanso hinnangul on uus kohtumine oluline eeskätt seetõttu, et selle rahulik ja tsiviliseeritud kulg võimaldaks jätkata senist pragmaatilist suhtlust ning annaks suurema kindluse ka majandus- ja investeerimisotsuste tegemiseks. Ta lisas, et vaatamata strateegilisele vastasseisule on Ameerika Ühendriigid ja Hiina jätkuvalt väga tihedalt seotud kaubanduse, investeringute ja inimestevaheliste kontaktide kaudu.

Marko Mihkelson andis sõna Toomas Hansole.

Toomas Hanso andis ülevaate [Rahvusvahelise Kaitseuuringute Keskuse koostatud raportist Taiwani väina võimalike kriisistsenaariumide kohta](#). Ta selgitas Taiwani geostrateegilist tähtsust Ameerika Ühendriikide jaoks, tuues esile saare keske asukoha nn esimese saareahela strateegias ning selle tähenduse Hiina heidutamisel Indo-Vaikse ookeani piirkonnas. Samuti kirjeldas ta Taiwani geograafilisi eripärasid ja nende mõju võimalikele sõjalistele arengutele. T. Hanso märkis, et Hiina peamised eesmärgid on vältida Taiwani iseseisvumist ja saavutada Taiwani taasühendamise, mida Peking käsitleb oma keske riikliku huvina. Ta tõi esile, et Taiwani küsimus on seotud ka Hiina Rahvavabariigi 100. aastapäevaga 2049. aastal ning Xi Jinpingi poliitiliste eesmärkidega. Võimaliku ajaraamistiku kohta märkis ta, et üheks tundlikumaks perioodiks võib kujuneda ajavahemik 2027–2032, arvestades nii Xi Jinpingi ametiaega, Taiwani sisepoliitilisi arenguid kui ka Hiina relvajõudude moderniseerimise eesmärgi. T. Hanso käsitles ka Venemaa ja Hiina suhete võimalikku mõju Taiwani väina kriisistsenaariumidele märkides, et Venemaa on viimastel aastatel väljendanud Hiinale tugevamat poliitilist toetust ning võimaliku eskalatsiooni korral võivad Euroopa julgeolekut mõjutada nii Venemaa võimalik tegevus Euroopa suunal kui ka Hiina ja Venemaa omavaheline koordineerimine. Raportis eristati nelja peamist stsenaariumit: jätkuv surve

hübriidmeetmetega, karantiin, blokaad ja täiemahuline sissetung. T. Hanso selgitas, et need stsenaariumid võivad teineteiseks üle minna sõltuvalt Hiina tegevusest ja rahvusvahelisest reaktsioonist. Ta tõi esile, et isegi piiratumad stsenaariumid võivad avaldada märkimisväärset mõju globaalsele kaubandusele, energiaturgudele, finantsturgudele ja tarneahelatele. Eesti vaates rõhutas ta eelkõige võimalikke mõjusid energiahindadele, pensionifondidele, riigieelarvele ja kaitsekulutustele. Lisaks märkis ta, et ulatuslikum konflikt Taiwani ümber mõjutaks nii Ameerika Ühendriikide globaalset rolli kui ka Hiina võimet jätkata Venemaa toetamist, millel võiks olla otsene mõju julgeolekuolukorrale Ukrainas ja NATO idatiival. Samuti juhtis ta tähelepanu sellele, et Euroopa Liidu ühtsus võimaliku kriisi korral ei ole iseenesestmõistetav, kuna liikmesriikide suhted Hiina ja Taiwaniga ning majanduslikud huvid on erinevad.

Henn Põlluaas küsis, kas raporti põhjal võib järeldada, et konflikt Taiwani ümber on Hiina vaates pikemas perspektiivis vältimatu.

Toomas Hanso vastas, et Hiina vaates oleks 2049. aastaks eesmärgi saavutamata jäämine märk ebaõnnestumisest, kuna selleks ajaks peaks Taiwani küsimus olema lahendatud. Tema sõnul sõltub konflikti vältitavus eelkõige heidutuse usutavusest. Kui Hiina hinnangul muutub võimaliku jõukasutuse hind piisavalt madalaks ja sõjaline ülekaal piirkonnas kasvab, suureneb ka oht, et Peking peab jõulist lahendust realistlikuks võimaluseks.

Marko Mihkelson palus selgitada Hiina relvajõudude juhtkonnas toimunud muutusi ning küsis, millist rolli võiks Taiwani sisepoliitikas mängida Kuomintangi võimalik võimuletulek olukorras, kus osa avalikkusest võiks hakata sõja vältimiseks eelistama Hiinaga kompromissi.

Hannes Hanso selgitas, et Hiina relvajõudude juhtkonnas on viimastel aastatel toimunud ulatuslikud puhastused, mida on ametlikult põhjendatud korruptsiooniga, kuid mille võimalike tagamaade üle on põhjust oletada ka laiemat lojaalsus- ja võimuvõitluse mõõdet. Ta tõi esile, et menetlused on jõudnud välja Hiina sõjalise juhtimise kõige kõrgemale tasandile ning puudutanud ka endisi kaitseministreid ja sõjaväe keskkomisjoni juhtkonda. H. Hanso märkis, et avalikkuse ette on jõudnud mitmeid tõsiseid korruptsioonijuhtumeid, sealhulgas sõjaliste ametikohtade müük, ning seda teemat käsitletakse Hiinas varasemast palju teravamalt. Tema sõnul ei ole praegu selge, kas puhastused nõrgestavad lühiajaliselt Hiina sõjalist võimekust või võivad pikemas vaates seda hoopis tugevdada, kui juhtpositsioonidele tõusevad pädevamad isikud.

Toomas Hanso lisas, et ühe võimaliku selgitusena Hiina sõjalise juhtkonna puhastustele on viidatud ka erimeelsustele seoses Xi Jinpingi seatud ajajoonega, mille kohaselt peab rahvavabastusarmee olema 2027. aastaks valmis Taiwani ründama. Ta märkis, et selle käsitlemise kohaselt võidi kõrvaldada juhid, kes seadsid seatud ajaraami või valmisoleku kahtluse alla, kuid rõhutas, et tegemist on spekulatiivse tõlgendusega.

Marko Mihkelson märkis, et Kuomintangi juhtkonna sõnumid võivad mängida valijate julgeolekuhirmudele ja deeskalatsiooni ootusele. Ta palus hinnata, kui realistlik on stsenaarium, mille korral osa Taiwani avalikkusest hakkab toetama Hiinaga kokkuleppe otsimist ning küsis ühtlasi, kui kindel on Ameerika Ühendriikide valmisolek sõltumata Taiwani presidendist jätkata Taiwani kaitsmist osana laiemast saareahelate strateegiast.

Toomas Hanso vastas, et stsenaarium, mille korral Taiwan liiguks vabatahtlikult Hiinaga ühinemise suunas, on praeguste arengute põhjal vähe tõenäoline. Ta tõi selle peamiste takistustena esile Hongkongi kogemuse, mis on vähendanud usaldust mudeli „üks riik, kaks süsteemi“ vastu, ning taiwanlaste identiteedi muutuse, mille kohaselt üha suurem osa elanikest määratleb end üksnes taiwanlastena. T. Hanso märkis, et Kuomintang on küll rõhutanud pingete vähendamise ja suhtluse vajadust, kuid ei ole esitanud selget kava Taiwani ühendamiseks Hiinaga.

Toomas Hanso lisas, et Taiwani strateegiline tähtsus Ameerika Ühendriikide jaoks tuleneb ka sellest, et saare kontrollimine mõjutab otseselt Hiina võimet väljuda sügavasse Vaiksesse ookeani. Tema sõnul võimaldaks kontroll Taiwani üle Hiina allveelaevadel liikuda senisest vabamalt sügavamatesse vetesse, mis muudaks Ameerika Ühendriikide jaoks Hiina sõjalise tegevuse jälgimise ja heidutamise keerulisemaks.

Hannes Hanso märkis kommentaarina, et pingete kõrval tuleb arvestada ka Taiwani ja Hiina vahel säilinud ulatuslike inimestevaheliste ning majanduslike sidemetega. Ta tõi esile regulaarse reisimise kahe poole vahel, Taiwani elanike tiheda liikumise Hiinasse, mandrihiinlaste töötamise Taiwanil, segaabiellud ning Taiwani ettevõtete laialdase tegevuse Hiinas.

Toomas Hanso lisas, et mitmed Taiwani ja Hiina vahelised ajaloolised, ühiskondlikud ja majanduslikud sidemed on viimastel aastatel nõrgenenud. Ta viitas nii taiwanlaste identiteedi muutumisele kui ka sellele, et Taiwan püüab oma investeeringuid Hiinast ümber suunata teistesse riikidesse, pidades seda üha enam geopoliitiliseks prioriteediks.

Marko Mihkelson märkis, et võimalik Taiwani kriisi eskaleerumine Ameerika Ühendriikide, Jaapani ja teiste piirkondlike liitlaste otsese osalusega muudaks olukorra globaalseks julgeolekukriisiks, millel võiks olla mõju ka Euroopa ja Eesti julgeolekule. Ta palus hinnata, milliseid tagajärgi võiks selline areng tuua NATO idatiivale ning kui tähelepanelikult jälgitakse Pekingis Ukraina sõja kulgu ja võimalikke lahendusi.

Hannes Hanso vastas, et Hiina jälgib Ukraina sõja arenguid tähelepanelikult ning valmistub ka võimalikuks osalemiseks Ukraina ülesehituses. Ta märkis, et Hiinal on selle vastu selge majanduslik ja poliitiline huvi, kuid tema hinnangul oleks vastuoluline, kui Venemaad toetav riik saaks hiljem Euroopa vahendite toel Ukrainas ulatuslikult osaleda. H. Hanso rõhutas, et Hiina jaoks ei ole sõja kiire lõpetamine tingimata prioriteet, kuna senine olukord teenib mitmes vaates ka Hiina huve.

Toomas Hanso selgitas, et Taiwani kriisi puhul oleksid Ameerika Ühendriikide jaoks võtmetähtsusega eeskätt Jaapan, Filipiinid, Lõuna-Korea ja Austraalia, kelle roll sõltuks nii geograafilisest asendist kui ka sisepoliitilistest otsustest. Ta märkis, et Euroopa riikidelt ei oodata seal eeskätt otsest sõjalist sekkumist, kuid võimalik kriis võiks kaasa tuua Ameerika Ühendriikide vägede ülemaailmse ümberpaigutamise. T. Hanso hinnangul ei ole siiski tõenäoline, et see tooks kaasa NATO sõjalise kohaloleku olulise vähenemise Eestis, kuna Euroopa liitlased saaksid vajaduse korral osa puudujäägist katta. Samuti märkis ta, et NATO artikkel 5 võib muutuda asjakohaseks juhul, kui konflikt eskaleerub väga laiaulatuslikuks ja puudutab otseselt Ameerika Ühendriikide territooriumi või laiemat alliansi julgeolekukeskkonda.

Marko Mihkelson võttis arutelu kokku, märkides, et mis tahes Taiwani kriisistsenaariumi käivitumine halvendaks Eesti julgeolekuolukorda ning muudaks üldist geopoliitilist olukorda Eesti jaoks ebasoodsamaks. Ta tõi esile, et Ameerika Ühendriikide ja Hiina juhtide kohtumise üks oluline mõõde on võimaliku *status quo* säilitamine. M. Mihkelson tänas külalisi sisukate ettekannete eest ning märkis, et komisjon pöördub teema juurde vajadusel tagasi.

2. Info ja muud küsimused

Marko Mihkelson sõnas, et teda on kutsutud esinema 19. juunil 2026 toimuval kõrgetasemelisele foorumil „Shared Future: Moldova and the Global Democracy Agenda”, mis toimub Chişinăus. Lisaks toimub kohtumine ka Moldova parlamendi väliskomisjoni esinainesega. Ta palus toetada tema lähetust Moldovasse seoses osalemisega 19. juunil 2026 konverentsil ja kohtumisega Moldova parlamendi väliskomisjoni esinainesega.

Otsustati:

2.1. Toetada väliskomisjoni esimehe lähetamist Moldovasse seoses osalemisega konverentsil ja kohtumisega Moldova parlamendi väliskomisjoni esinaisega 19. juunil 2026. Lähetuskulud katta väliskomisjoni eelarvest (konsensus: Marko Mihkelson, Henn Põlluaas, Juku-Kalle Raid, Luisa Värk).

(allkirjastatud digitaalselt)
Marko Mihkelson
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Kristiina Reinfeldt
protokollija